

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-67-4-182-187

УДК 378.147-057.875:[81.161.2'1]-047.22

Лілія РУСКУЛІС

доктор педагогічних наук, доцент кафедри української мови і літератури
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського,
Миколаїв, Україна
e-mail:ruskulis_lilya@ukr.net

КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У МЕТОДИЧНІЙ СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

У статті зазначено, що когнітивно-комунікативний підхід – один із магістральних до підготовки вчителя української мови і літератури; з'ясовано, що акцент отримання мовної освіти повинен зміститися з формування лінгвістичної на комунікативну компетентність; розглянуто вихідні положення когнітивної (мовна картина світу, символ, концепт, фрейм) та комунікативної (міжкультурна комунікація, категорії організації мовного коду) лінгвістик, які закладають теоретичне підґрунтя аналізованого методичного явища; схарактеризовано поняття «мовна картина світу» в науковій літературі й подано власне бачення його; проаналізовано одиниці репрезентації мовної картини світу – лексико-семантичні поля, лексико-асоціативні ряди, символи й концепти.

Ключові слова: когнітивно-комунікативний підхід, мовна картина світу, символ, концепт, фрейм, міжкультурна комунікація, категорії організації мовного коду.

Одним із магістральних підходів до підготовки вчителя української мови і літератури визначаємо когнітивно-комунікативний, теоретико-практичні основи якого закладено в працях Л. Бойкарова, О. Вовк, О. Горошкіної, І. Дроздової, О. Кучерук, Л. Мамчур, А. Нікітіної, М. Пентиліук, О. Попової, О. Семенової, Т. Симоненко та ін. Упровадження підходу ґрунтується на вихідних положеннях Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, де заявлено, що до комунікативної компетентності сучасного мовця входять певні компоненти, одним із яких є лінгвістичний, що «пов'язаний з когнітивною організацією та способом, за яким знання зберігаються» [13, 164–165]; Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, в якому наголошено, що «зростає роль умінь здобувати інформацію з різних джерел, засвоювати, поновлювати та оцінювати її, застосовувати способи пізнавальної і творчої діяльності» [9, 76]; Концепції мовної освіти, де підкреслено, що «в Україні функціонує система неперервної мовної освіти, підкріплена виваженою мовною політикою держави, спрямованою на досконале володіння рідною мовою кожним її носієм, обов'язкове оволодіння державною українською мовою всіма громадянами» [14]; Концепції когнітивної методики навчання української мови, в якій підкреслено, що «опанування учнями мовних одиниць як концептів – глибинних значень розгорнутих змістових структур тексту, що є втіленням мотивів та інтенцій автора, з метою формування умінь адекватного сприйняття текстової інформації та створення власних (усних і писем-

них) висловлювань відповідно до комунікативної мети й наміру, розвитку пізнавальної активності учнів, підвищення їхнього інтересу до вивчення української мови, виховання національної самосвідомості, поваги до мовних традицій українського народу й бажання наслідувати естетичні та етичні норми спілкування» [21, 5]; концептуальних засадах комунікативної методики, де з'ясовано, що «мова існує в свідомості людей і реалізується в мовленні (...), доля мови залежить від її носіїв» [20, 8]. Як демонструють дослідження, когнітивно-комунікативний підхід займає провідну роль у системі формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови і літератури.

На необхідність реалізації когнітивно-комунікативного підходу звертають увагу автори концепції когнітивної й комунікативної методики М. Пентиліук, О. Горошкіна, А. Нікітіна, наголошуючи на переакцентуванні «мети мовної освіти з формування лінгвістичної компетенції на комунікативну, що є головною метою мовної освіти в Україні» [20; 21], що зміцнить практичну спрямованість засвоєння мови, сприятиме формуванню вмінь використовувати мову в конкретних ситуаціях, основою яких є різні види мовленнєвої діяльності. Нам імпонує думка М. Пентиліук, що «когнітивна та комунікативна методики спрямовані на виконання головного завдання мовної освіти в сучасних умовах – формування комунікативної компетенції того, хто вивчає мову, і цілком відповідає загальноєвропейським орієнтирам із питань мовної освіти. Кожна з цих методик має

свої завдання, але, інтегруючись, вони виконують головну функцію – формування й подальший розвиток мовної особистості на засадах неперервної мовної освіти» [19, 126].

Упровадження когнітивно-комунікативного підходу підпорядковане функціям мови: *комунікативній*, що забезпечує зв'язок людей в усіх сферах їхнього життя (політика, наука, освіта, культура та ін.); *номінативній*, що допомагає з'ясувати мовну картину світу різних народів; *культуротворчій та етнозберезувальній*, оскільки мова репрезентує національно вагомому лексику, що є основою культурного розвитку певного народу, відроджуючи, зберігаючи й передаючи з покоління в покоління культурний досвід, *ідентифікуючій*, яка вирізняє етнонаціональну приналежність мовця.

В основі когнітивно-комунікативного підходу реалізуються вихідні положення когнітивної (мовна картина світу, концепт, символ, фрейм) і комунікативної (категорії організації мовного коду, категорії міжкультурної комунікації) лінгвістики, які закладають теоретичне підґрунтя аналізованого методичного явища, що продемонстровано на рис. 1.

Рисунок 1 – Вихідні поняття когнітивно-комунікативного підходу

Повністю погоджуємося з міркуваннями Н. Голуб, Г. Шелехової, А. Ярмолук, що «об'єктом когнітивної парадигми в лінгвістичній науці визначають людський розум, мислення, ментальні процеси і стан людини» [32]. Уважаємо, що здобувач вищої освіти повинен навчитися пізнавати й відтворювати мову, оволодіти нею так, щоб бути спроможним порозумітися зі співрозмовником, оскільки, як підкреслює Л. Мацько, «процес навчання мови – це формування мовної картини світу, того інваріантного образу світу (...), який когнітивно, духовно і соціально буде адекватним реаліям конкретного світу» [6, 43]. Зважаючи на думки вчених, зауважимо, що досягти такого результату можна за умови засвоєння основ когнітивної лінгвістики – галузі мовознавства, «яка вивчає мову як засіб зберігання, обробки, переробки й використання знань, спрямована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою світу дійсності та внутрішнього

рефлексивного досвіду» [22, 365], здійснюючи мовний опис світу через призму національного простору носіїв мови різних етнічних спільнот. Основними термінами, якими послуговується когнітивна лінгвістика є мовна картина світу, словосимвол, концепт та фрейм. Зупинимося більш детально на їх характеристичі.

Уперше поняттям «мовна картина світу» послуговується В. фон Гумбольдту праці «Характер мови і характер народу», наголошуючи, що різні мови – це різні бачення однієї й тієї ж речі, а зовсім не різні позначення її [8, 349], тим самим закладаючи підґрунтя для становлення й розвою сучасної етнолінгвістики, лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики й лінгвоконцептології, що призводить до зміни наукових парадигм, основою яких стає антропоцентричний підхід до вивчення мови, урахування в ній людського чинника. Думку про те, що органами оригінального мислення й сприйняття мови є різні мови для нації, що саме за посередництвом мови все, що в минулому створив народ, упливає на розвиток індивіда, науковець викладає в дослідженні «Про різноманітність будови людської мови та її вплив на духовний розвиток людства» [7]. В. фон Гумбольдт з'ясовує, що кожна мова індивідуально й неповторно сприймає та реалізує безмежність і різноплановість світу, називаючи окремі фрагменти світу особливо, по-своєму, а своєрідність картини світу, яку вона створила, визначено вираженням індивідуального, групового й власного самобутнього національного досвіду.

Власне бачення теорії мовної картини світу презентовано в працях представника неогумбольдтіанства Л. Вайсгербера. Сформулювавши «сутність мови» в трьох формах, де мова є силою духовного формування, силою культурної творчості та силою історичної дійсності, науковець у дослідженні «Рідна мова і формування духу» переконує, що мова дає можливість індивіду об'єднати досвід в єдину картину мови й спонукає забути її про те, до того, як вона вивчила мову, сприймала оточуючий її світ [5, 51] та обґрунтовує основні постулати єдності мови й народу, мови й культури. Учення науковця вибудовано на його розумінні мови як цілісного феномену, що є засобом відображення специфічного світосприйняття людини, її культурної творчості в історичному аспекті, що створює єдину картину світу, яку може досягнути лише носій певної мови.

Б. Уорф, представник американського неогумбольдтіанства, переконаний, що існує певний принцип відносності, за яким подібні фізичні явища уможливають створення подібної картини всесвіту лише за умови співставлення мовних систем [25, 210]. Такі студіювання закладають

підвалини гіпотези лінгвістичної відносності (гіпотеза Сепіра – Уорфа), що репрезентує «концепцію залежності логічної будови мислення й пізнавальної здатності народу, культури від її мови» [22, 262]. Гіпотеза дала новий поштовх для осмислення тих фактів мови, що досліджують проблеми її взаємодії з культурою й мисленням певного народу.

Основні положення власної концепції мовної картини світу викладає Г. Сковорода в праці «Діалог. Назва його – «Потоп зміїний», наголошуючи на існуванні мікрокосмосу – світу як ідеального інобуття світів людини й макрокосмосу – Всесвіту. Філософ розмірковує про символізм світу, який репрезентований небесними, земними та глибинними створіннями для того, щоб стати підґрунтям, яке веде нашу думку в поняття вічної природи [23, 135-171]. Г. Сковорода переконує, що слово має велику силу, дає можливість людині пізнати вище начало, а символізм його є згустком концептуалізації світу, що уможливорює осягнення навколишнього світу.

У сучасних розвідках мовну картину світу визначено по-різному: «мозаїкоподібна польова структура взаємопов'язаних мовних одиниць, що відбиває відносно об'єктивний стан речей довкілля і внутрішнього світу людини» [12, 15]; «характер відображення концептуальної картини світу в мові і мовні засоби вираження знань про неї» [16, 82]. Беззаперечно погоджуємося з такими думками вчених і визначаємо, що **мовна картина світу сучасного мовця** – це світобачення й осмислення навколишньої дійсності за допомогою мовних знаків, ментальний зв'язок людини зі світом за допомогою мовних одиниць однієї окремо взятої особистості, з одного боку, й усього етносу – з іншого, адже людина не існує поза соціумом, а активно взаємодіє з ним.

Як переконують дослідження, засвоєння мови ґрунтується на дослідженні мовної картини світу, що наголошує на виборі «антропоцентричного, або психологічного, підходу до вивчення мовних одиниць і явищ, що відтіснив на другий план формально-структурний аналіз одиниць мовних рівнів, детермінований теорією структуралізму» [10, 334].

Одиницями репрезентації мовної картини світу є лексико-семантичні поля, лексико-асоціативні ряди, символи й концепти. Як доводять дослідження, не всі слова в сучасній українській літературній мові позначають поняття, однак усі вони мають значення, за яким їх розподілено на три групи: повнозначні слова, неповнозначні й вигуки та звуконаслідувальні слова. На цій підставі виокремлено поняття «семантичне поле слова» – «парадигматичне об'єднання лекси-

чних одиниць певної частини мови за спільністю інтегрального компонента значення (архісеми)» [22, 327]. Лексико-семантичні поля мають певні ознаки: *присутність*; *безперервність*; *цілісність*; *історичність* [4, 221]. Розподіл слів за лексико-семантичними полями – це вияв системності мови, де кожній окремій одиниці визначено певне місце поля. Мікрополем, елементарним семантичним полем є лексико-семантична група – «група слів однієї частини мови, об'єднаних одним словом-ідентифікатором або стійким словосполученням, значення якого повністю входить у значення інших слів групи і яке може замінити інші слова у деяких контекстах» [24, 20], у межах якої є найменші парадигматичні сукупності лексем, основою яких є відношення синонімії, антонімії, гіпонімії, еквонімії, партитативності та конверсії.

На думку сучасних дослідників, реалізація когнітивно-комунікативного ґрунтується на аналізі слів-символів та концептів. Символ, як уважає В. Жайворонк, – це «умовне позначення якогось предмета, поняття або явища; (...) це уява особливого роду, але завжди конкретно взята із зовнішнього світу; у кожного народу в символіці є свої особливості, що пояснюються передусім специфікою спілкування цього народу з довкіллям» [13, 537]. Звертаємося до розвідок Г. Барилової та К. Глуховцевої, які репрезентують поняття «символічні лінгвокультуреми», визначаючи їх як «мовні знаки, що мають культурний зміст, виражають особливості світобачення національної лінгвокультури й сприймаються в суспільстві як символи» [2, 16] та «символічні лінгвокультуреми соціально-національної поведінки» – формули мовного етикету [Там само]. Постійне студіювання слів-символів на заняттях із фольклору, історії української літератури, сучасної української літературної мови, історії української мови та інших дисциплін, безумовно, переконує студента на необхідності відроджувати, оберігати й забезпечувати повнокровне функціонування людини в мові, можливість репрезентувати українські традиції, звичаї, обряди в міжкультурній комунікації, демонструючи унікальність та самобутність української культури, витвореної та виплеканої протягом тисячоліть.

Одним із провідних понять когнітивно-комунікативного підходу є концепт, який в сучасній лінгвістиці науковці розглядають як мисленнєве утворення, що в процесі думання здатне замінити певну множинність однакових предметів [1, 269]; засіб тлумачення «ментальних ресурсів» свідомості людини [15, 16]; «ментальні сутності», семантичні утворення, для яких властива певна лінгвокультурна специфіка [18, 47]. Згустком концептів, трафаретом висловлювання, його

частиною є фрейм, що визначається як «структура репрезентації знань, у якій відображено набуто досвідним шляхом інформацію про деяку стереотипну ситуацію й про текст, що її описує, а також інструкцію щодо її використання» [22, 771]. Як переконують проведені дослідження в галузі етнолінгвістики, лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, пізнання світу – це постійний суб'єктивний процес соціалізації особистості, набуття національно-мовного й культурного досвіду, що становить базис ментального сприйняття того, що оточує людину. Концептуальне розуміння світу шляхом засвоєння знаково-символічної системи національної мови формує етнічну самосвідомість нації на основі врахування своєрідності побуту, особливостей суспільних відносин, міфологічних та релігійних вірувань й уявлень, впливу історичних процесів і психічної структури окремого народу тощо.

Складником когнітивно-комунікативного підходу є категорії міжкультурної комунікації – національна (етнічна) культура, рідна мова, комунікативний стереотип, культурно-мовний стереотип, мовні звички та ін. і категорії організації мовного коду (текст, дискурс, типи текстів, текстова (дискурсивна) інформація, контекст, мовленнєвий жанр, повідомлення, підтекст та ін.) [3]. Як зазначено в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, провідна мета навчання мови – «сприяти розвитку цілісної особистості того, хто

вивчає мову, та його самоусвідомлення шляхом збагачення досвіду, розуміння відмінностей між іншими мовами та культурами» [13]. На думку В. Щербини, міжкультурна комунікація репрезентує себе носієм як власне культури нації, так і закладеної в колі сім'ї індивідуальної субкультури, що довершує себе в колі співрозмовників [26]. Не можемо не погодитися з Н. Манакіною про те, що вихідними поняттями міжкультурної комунікації є культура, концептосфера, етнопсихологія, ментальність, національні стереотипи, концептуальні й мовні картини світу, комунікативна семіотика, когнітологія, гносеологія й багато інших, дослідження яких у науці активно триває [17]. Аналіз досліджень беззаперечно наголошує на тісній єдності й взаємозумовленості когнітивної й комунікативної методик.

Висновки і перспективи досліджень. Отже, обґрунтування вихідних положень когнітивної й комунікативної лінгвістики дає змогу стверджувати, що в основі когнітивно-комунікативного підходу лежить мовна взаємодія носіїв рідної мови за допомогою концептів і слів-символів шляхом вибудовування особливої мовної картини світу носія цієї мови, глибокі знання лінгвокультурних традицій. У перспективі за доцільне вважаємо розроблення системи когнітивно-комунікативних вправ із використанням регіональних та прецедентних текстів.

Список використаних джерел

1. Аскольдов С. А. Концепт и слово. *Русская словесность. От теории словесности к структуре текста [антология]*. М.: Academia, 1997. С. 267–279.
2. Барилова Г. К., Глуховцева К. Д. Українська етнолінгвістика. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ: вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 228 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. К.: Видавничий центр «Академія», 2004. 334 с.
4. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
5. Вайсгербер Л. Родной язык и формирование духа. М.: Едиториал УРСС, 1993. 232 с.
6. Голуб Н. Б., Шелехова Г. Т., Ярмлюк А. В., Новосолова В. І. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу. Київ, 2014. URL: [http://chito.in.ua/navchannya-ukrayinsekoyi-movi-uchniv-5-klasu-na-zasadah-kompet.html](http://chito.in.ua/navchannya-ukrayinsekoyi-movi-uchniv-5-klasu-na-zasadah-kompetentnogo-pidkhodu) (дата звернення: 22.06.2018).
7. Гумбольдт В. фон. О различии строения человеческих языков и его влияние на духовное развитие человечества. *Избранные труды по языкознанию / общ. ред. Г. В. Рамишвили; послесл. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева; [пер. с нем.]*. М.: Прогресс, 2000. С. 37–298.
8. Гумбольдт В. фон. Характер языка и характер народа / [пер. О. А. Гулыги]. *Язык и философия культуры / сост., общ. ред. и вступ. ст. А. В. Гулыги, Г. В. Рамишвили; [пер. с нем.]*. М.: Прогресс, 1985. С. 370–381. (Языковеды мира).
9. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> (дата звернення: 22.06.2018).
10. Ермоленко С. Я. Мовно-естетичні знаки української культури: монографія. К.: Інститут української мови НАН України, 2009. 352 с.
11. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник. К.: Довіра, 2006. 703 с.
12. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: Нариси: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Довіра, 2007. 262 с.
13. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
14. Концепція мовної освіти (12-річна школа). URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/ (дата звернення: 22.06.2018).
15. Кубрякова, Е. С., Демьянков, В. З., Панкрац, Ю. Г., Лузина, Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов [Текст] / под общ. ред. Е. С. Кубряковой. М.: Филол. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997. 245 с.

16. Лисиченко Л. А. Рівні мовної картини світу і їхня взаємодія. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. праць. Харків, 2005. Вип. 16. С. 80–87.
17. Манакіна Н. Міжкультурна комунікація як навчальний предмет у підготовці журналістів. URL: http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_1/manakina_n_m_mizhkulturna_komunikatsiya_yak_navchalnyy_predmet.pdf (дата звернення: 22.06.2018).
18. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие. 3-е изд., испр. М.: Флинта: Наука, 2007. 296 с.
19. Пентилюк М. Розвиток української лінгводидактики в контексті державного стандарту базової і повної освіти в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2010. Вип. 50. С. 123–130.
20. Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 1. С. 15–20.
21. Пентилюк М., Горошкіна О., Нікітіна А. Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 5–9.
22. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підруч. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
23. Сковорода Г. Діалог. Ім'яему – потоп змін. Повне зібрання творів: У 2-х т. К., 1973. Т. 2. С. 135–171. URL: <http://litopys.org.ua/skovoroda/skov207.htm> (дата звернення: 22.06.2018).
24. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підруч. / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. К.: Знання, 2010. 270 с.
25. Уорф Б. О двухосибочных воззрениях на речь и мышление, характеризующих систему естественной логики, и о том, как слова и обычаивлияют на мышление. Наука и языкознание. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua!/e-book/clasik/data/whorf/02.html> (дата звернення: 22.06.2018).
26. Щербина В. М. Міжкультурна комунікація у сучасному соціокультурному просторі. URL: http://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/7616/1/12_sher.pdf (дата звернення: 22.06.2018).

References

1. Askol'dov, C. A. (1997). *Kontsept i slovo. Russkaya slovesnost'. Ot teorii slovesnosti k strukture teksta [antologiya]*. M.: Academia [in Russian].
2. Barylova, H. K., Hlukhovtseva, K. D. (2011). *Ukrayins'ka etnolinhvistyka*. DZ «Luhans'kyi natsional'nyy universytet imeni Tarasa Shevchenka». Luhans'k: vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].
3. Batsevych, F. S. (2004). *Osnovy komunikativnoyi linhvistyky: pidruchnyk*. K.: Vydavnychyy tsestr «Akademiya» [in Ukrainian].
4. Bondar, O. I., Karpenko, YU. O., Mykytyn-Druzhynets', M. L. (2006). *Suchasna ukrayins'ka mova: Fonetyka. Fonolohiya. Orfoepiya. Hrafika. Orfohrafya. Leksykolohiya. Leksykohrafya: navch. posib*. K.: VTS «Akademiya» [in Ukrainian].
5. Vaysgerber, L. (1993). *Rodnoy yazyk i formirovaniye dukha*. M.: Yeditorial URSS [in Russian].
6. Holub, N. B., Shelekhova, H. T., Yarmolyuk, A. V., Novos'olova, V. I. (2014). *Navchannya ukrayins'koyi movy uchniv 5 klasu na zasadah kompetentnisoho pidkhodu*. Kyiv, URL: <http://chito.in.ua/navchannya-ukrayinsekoyi-movi-uchniv-5-klasu-nazasadah-kompet.html> [in Ukrainian].
7. Gumbol'dt, V. fon. (2000). *O razlichii stroyeniya chelovecheskikh yazykov i yego vliyaniya na dukhovnoye razvitiye chelovechestva. Izbrannyye trudy poyazykoznaniiyu / obshch. red. G. V. Ramishvili; poslesl. A. V. Gulygi i V. A. Zvegintseva; [per. s nem.]*. M.: Progress [in Russian].
8. Gumbol'dt, V. fon. (1985). *Kharakter yazyka i kharakter naroda / [per. O. A. Gulygi]. YAzyk i filosofiya kul'tury / sost., obshch. red. i vstup. st. A. V. Gulygi, G. V. Ramishvili; [per. s nem.]*. M.: Progress [in Russian].
9. *Derzhavnyy standart bazovoyi i povnoyi zahal'noyi seredn'oyi osvity*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> [in Ukrainian].
10. Yermolenko, S. YA. (2009). *Movno-estetychni znaky ukrayins'koyi kul'tury: monohrafiya*. K.: Instytut ukrayins'koyi movy NAN Ukrayiny [in Ukrainian].
11. Zhayvoronok, V. V. (2006). *Znaky ukrayins'koyi etnokul'tury: Slovnyk-dovidnyk*. K.: Dovira [in Ukrainian].
12. Zhayvoronok, V. V. (2007). *Ukrayins'ka etnolinhvistyka: Narysy: navch. posib. Dlya stud. vyshch. navch. zakl.* K.: Dovira [in Ukrainian].
13. (2003). *Zahal'noyevropeys'ki rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya vykladannya, otsynuyvannya / nauk. red. ukr. vyd. S. YU. Nikolayeva*. K.: Lenvit [in Ukrainian].
14. *Kontseptsiya movnoyi osvity (12-richna shkola)*. URL: http://osvita.ua/egislation/Ser_osv/2712/ [in Ukrainian].
15. Kubryakova, E. S., Dem'yankov, V. Z., Pankrats, YU. H., Luzyna, L. H. (1997). *Kratkyy slovar' kohnytyvnykh terminov [Tekst] / pod obshchey red. E. S. Kubryakovoy*. M.: Fyol. f-t MHU ym. M.V. Lomonosova [in Russian].
16. Lysychno, L. A. (2005). *Rivni movnoyi kartyny svitu i yikhnya vzayemodiya. Linhvistychni doslidzhennya: zb. nauk. prats'*. Kharkiv., Vyp. 16 [in Ukrainian].
17. Manakina, N. *Mizhkul'turna komunikatsiya yak navchal'nyy predmet upidhotovtsi zhurnalistiv*. URL: http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_1/manakina_n_m_mizhkulturna_komunikatsiya_yak_navchalnyy_predmet.pdf [in Ukrainian].
18. Maslova, V. A. (2007). *Vvedeniye v kognitivnyuyu lingvistiku: ucheb. posobiye. 3-ye izd., ispr.* M.: Flinta: Nauka [in Russian].
19. Pentylyuk, M. (2010). *Rozvytok ukrayins'koyi linhvodydaktyky v konteksti derzhavnoho standartu bazovoyi i povnoyi osvity v Ukrayini. Visnyk L'viv's'koho universytetu. Seriya filolohichna*. Vyp. 50. [in Ukrainian].
20. Pentylyuk, M., Horoshkina, O., Nikitina, A. (2006). *Kontseptual'ni zasady komunikativnoyi metodyky navchannya ukrayins'koyi movy. Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli*. № 1. [in Ukrainian].
21. Pentylyuk, M., Horoshkina, O., Nikitina, A. (2004). *Kontseptsiya kohnytyvnoyi Metodykynavchannya ukrayins'koyi movy. Dyvoslovo*. № 8. [in Ukrainian].
22. Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napryamy ta problemy: pidruch.* Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].
23. Skovoroda, H. (1973). *Dialoh. Ymya emu – potop zmiyin. Povne zibrannya tvoriv: U 2-kht. K., T. 2*. URL: <http://litopys.org.ua/skovoroda/skov207.htm> [in Ukrainian].
24. *Suchasna ukrayins'ka literaturna mova: Leksykolohiya. Fonetyka: pidruch.* /A. K. Moysiyenko, O. V. Bas-Kononenko, V. V. Bondarenko ta in. (2010). K.: Znannya [in Ukrainian].

25. Uorf, B. O dvukh oshibochnykh vozzreniyakh na rech' i myshleniye, kharakterizuyushchikh sistemu yestestvennoy logiki, i o tom, kak slova i obychai vliyayut na myshleniye. Nauka i yazykoznaniiye. URL: <http://www.kph.npu.edu.ua!/e-book/clasik/data/whorf/02.html>[in Russian].
26. Shcherbyna, V. M. Mizhkul'turna komunikatsiya u suchasnomu sotsiokul'turnomu prostori. URL: http://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/7616/1/12_sher.pdf [in Ukrainian].

Лілія Рускуліс. Когнітивно-комунікативний підхід в методической системі формування лінгвістической компетентности будущего учителя украинского языка и литературы.

В статье указано, что когнитивно-коммуникативный подход один из магистральных в подготовке учителя украинского языка и литературы; выяснено, что акцент получения языкового образования должен сместиться с формирования лингвистической компетентности на коммуникативную; рассмотрены исходные положения когнитивной (языковая картина мира, символ, концепт, фрейм) и коммуникативной (межкультурная коммуникация, категории организации языкового кода) лингвистики, которые закладывают теоретические основы рассматриваемого методического явления; охарактеризовано понятие «языковая картина мира» в научной литературе и представлено собственное видение его, проанализированы единицы репрезентации языковой картины мира – лексико-семантические поля, лексико-ассоциативные ряды, символы и концепты.

Ключевые слова: когнитивно-коммуникативный подход, языковая картина мира, символ, концепт, фрейм, межкультурная коммуникация, категории организации языкового кода.

Liliya Ruskulis. The cognitive-communicative approach in the methodical system of the linguistic competence formation of the future teachers of the ukrainian language and literature

The article states that the cognitive-communicative approach is one of the main approaches for the preparation of the teacher of the Ukrainian language and literature. Its implementation is based on the substantive provisions of the pan-European recommendations on language education, State standard of the basic and complete general secondary education; Concept of language education, Concept of cognitive methodology of teaching the Ukrainian language, and the conceptual principles of the communicative methodology. It has been found out that the focus of language education should shift from the formation of the linguistic competence to the communicative competence. The substantive provisions of cognitive and communicative linguistics that have the theoretical basis of the analyzed methodological phenomenon are considered. The concept of “the linguistic picture of the world” in the scientific literature is characterized and the author’s own vision of it is presented. The units of representation of the linguistic picture of the world (lexical-semantic fields, lexical-associative series, symbols and concepts) are analyzed. It has been proved that the constant study of the word-symbols in folklore, history of the Ukrainian literature, modern Ukrainian literary language, history of the Ukrainian language and other disciplines convinces the student to the necessity to revive, protect and provide the full functioning of the human in the language, the ability to represent Ukrainian traditions, customs, rituals in intercultural communication, demonstrating the uniqueness and originality of the Ukrainian culture, that has been produced and woven for ages. The conceptual understanding of the world by mastering the symbolic system of the national language that forms the ethnic identity of the nation has been substantiated. The categories of intercultural communication (national culture, mother tongue, communicative stereotype, cultural language stereotype, language habits, etc.) and language code organization categories (text, discourse, types of texts, textual (discursive) information, context, speech genre, messages, subtext, etc. that are the elements of the cognitive-communicative approach) are highlighted.

Keywords: cognitive-communicative approach, linguistic picture of the world, symbol, concept, frame, intercultural communication, categories of organization of the language code.